

A FELVILÁ- GOSODÁS

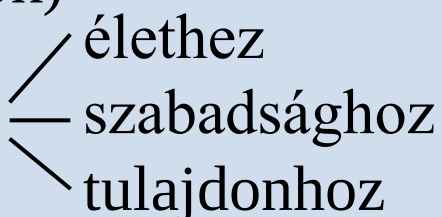
11.A

2025. szept. 2.

*Az Encyclopédie 1772. évi kiadása allegorikus címlapképének részlete.
Az Értelme és a Filozófia lerántja
a fátylat az Igazságról*

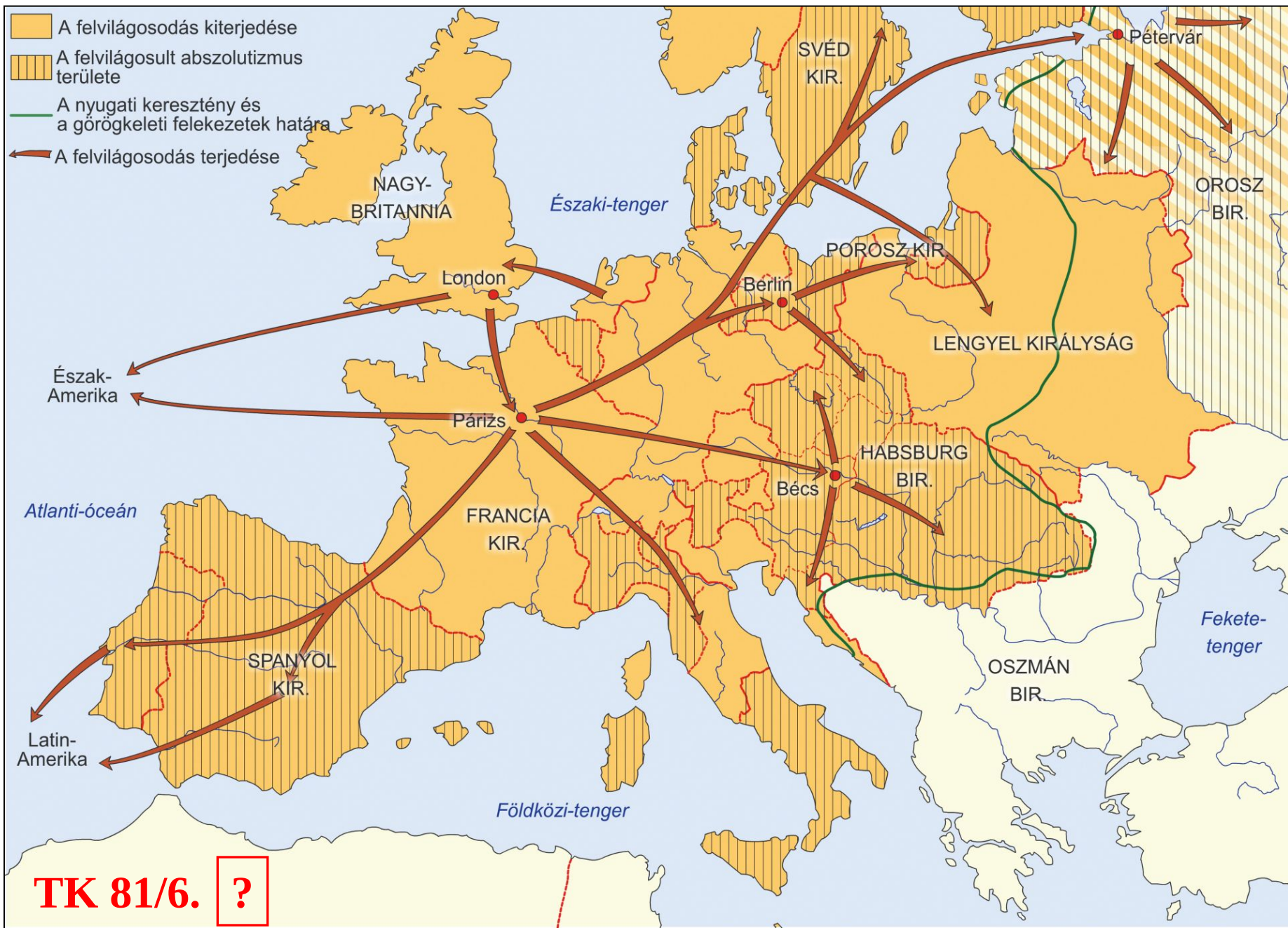

1. Elindulása: 17. sz., Anglia

- JOHN LOCKE (1700k)
 - természeti jogok
 - élethez
 - szabadsághoz
 - tulajdonhoz
 - egyén lemond egy részükről társadalmi szerződés → az állam biztosítja a többit

2. 18. sz. – „a fény százada”

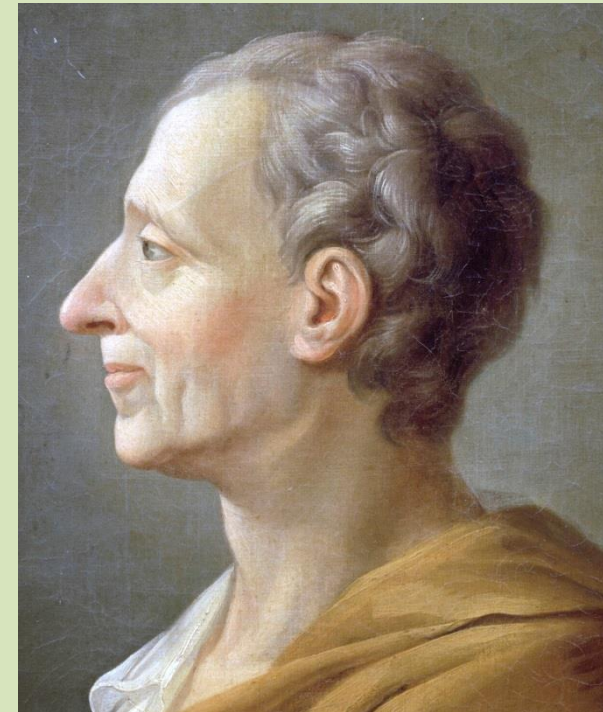
- ?
 - ↔ ó- és középkori tekintélyek
 - Ø vallási alap
 - kritikus szem, tapasztalati tények (~ term.tud., tv-ek, NEWTON)
 - ↓
 - racionalizmus
 - ↓
 - társadalom, állam alakítható, jobbra tehető
 - társ. szerz. → a hatalom nem Istentől van → ...
 - nem egységes eszmerendszer
 - tolerancia – ?

- 18. sz. Fro. → Eu. divat lesz
fr. – művelt rétegek közös nyelve (ir. szalon,
kávéház ...)

3. Államelméletek

- CHARLES MONTESQUIEU (1750k) – fr. író és filozófus – ?
 - hatalom ellenőrzése ← vál. képviselők (cenzus!) útján a nép
L ?
 - hatalmi ágak megosztása
(zsarnokság elkerülése) – TK 84. o.
tvhozói
végrehajtói
bírói
- TK 83/13.
 - fő műve: *A törvények szelleme*
→ 1776. júl. 4., 1789. aug. 26.
 - jó: angol alk. mon.

- JEAN-JACQUES ROUSSEAU (1750k) – fr. fil., író és zeneszerző – ?

*Értekezés az emberek közti egyenlőtlenség eredetéről és alapjairól,
Értekezés a társadalmi szerződésről, Levél d'Alembert-hez a színházakról,
Új Héloïse, Emil vagy a nevelésről, Vallomások, Álmodozások*

– népfelség (népszuverenitás) elve: közvetlen népuralom

TK 85/17.

lehetőleg közvetlen népuralom

→ Ø képvislet

→ Ø hat. megosztás (nincs mit ellenőrizni)

→ közvetlen demokráciák

kis terület, népgyűlések

– többségi akarat = közjó

*„Aki nem hajlandó követni az általános akaratot,
azt ... kényszeríteni kell, hogy szabad legyen.”*

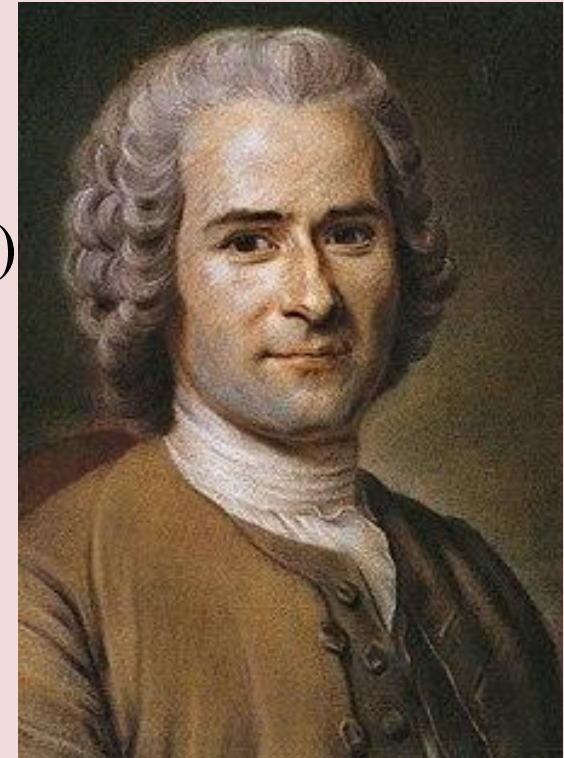
„Az ember szabadnak született, de mindenütt láncokat visel.” – TK 85. o. első idézet

– társ. szerz.: egyén a közösséggel

– baj: magántulajdon (ezért korlátozandó) – TK 85. o. középső idézet

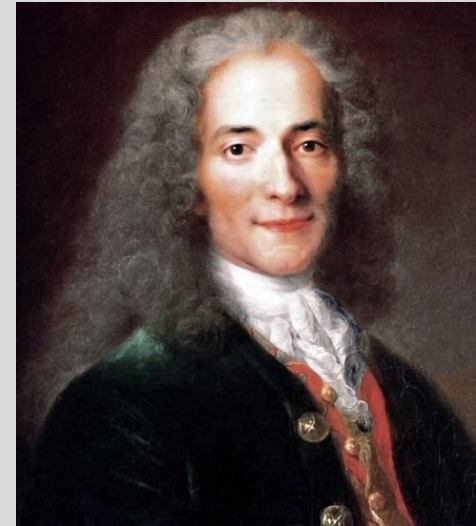
– nevelés fontossága

↳ „nemes vadember”

4. Vallás

- egyház támadása
- VOLTAIRE (FRANCOIS MARIE AROUET) → deizmus
„első mozgató” – ? L ?
„a gép forog, az alkotó pihen” – ?
Isten társadalmilag hasznos
„Ha Isten nem léteznék, ki kellene találni.”
Candide vagy az optimizmus, Filozófiai levelek
- formálódó ateizmus (HOBBS-t, DIDEROT-t vádolják ezzel)

5. Enciklopédia (1751–1772[–1780]) – ?

- DENIS DIDEROT
- 28 + 7 kötet: a tudományok elméleti és gyakorlati eredményei a felv. nézőpontjából

Σ felvilágosodás → a politikai berendezkedés új alapokra helyezendő
abszolútizmus a hatalmi ágak szétválasztása
alkotmányos berendezkedés

6. Néhány államelméleti alapfogalom

- alkotmány – ?
alaptörvény, az állami berendezkedés legfontosabb normáinak összefoglalása (állampolgárok és az államigazgatás jogai és kötelességei)
- államforma – ?
egy ország irányításának szervezeti felépítése / honnan ered az államfő hatalma
- államforma két alaptípusa – ?
jelzője: utal a kormányformára
(↳ a hatalmi ágak szerkezete és egymáshoz való viszonya)
- monarchiák fajtái – ?
alk. / parlamentáris monarchia – ?
Egyesült Kir., Be., Ne., Lux., Svédország, Dánia, Lichtenstein, Monacho, Marokkó
absz. monarchia – ?
Vatikán, Egyesült Arab Emírségek, Katar, Szaúd-Arábia, Bhután
- köztársaságok fajtái – ?
prezidenciális / parlamentáris / népköztársaság – ?
↳ Kína, Laosz, É-Korea
- szövetségi köztársaság – ?
USA, Au., No., Svájc, Tanzánia, Venezuela...

7. NAGY-BRITANNIA

└ ? TK 73/8.

- 1640–1688/89 – ?
 - alkotmányos monarchia – működése? – TK 73/7.
 cenzusos választójog (1–2%) → parlament (tv.hozó)
 végrehajtó: a parlamentnek felelős kormány (parlament többségéből)
 független bírói hatalom
 - kétpárti rendszer – politikai váltógazdaság:
 tory (név: kat. ír rabló) – következetes anglikán, vidéki
 földbirtokos, tradíciók – konz.
 whig (skót marhahajcsár) – mérsékelt anglikán, városi polgár,
 iparos – lib.
 - 1903: Munkáspárt
-
- tengeri fölény → gyarmatosít
 - Eu. – egyensúly-politika fenntartása a cél